

Warmtepomp of Warmtenet: onzekerheid en keuzestress voor de Merenwijk

Eindrapport over de DEM/TegenGas 'Eigen Woning en Energietransitie' bewonerspeiling in de Merenwijk, Leiden

Samenvatting van uitkomsten

Zo'n 12% van de woningen in de Merenwijk hebben deelgenomen aan deze peiling onder de bewoners. Deze omvangrijke en diverse groep respondenten vormt een interessante dwarsnede van de wijk. Men is zeer betrokken bij de energietransitie en heeft al veel individuele stappen gezet zoals zonnepanelen en isolatiemaatregelen: 5 % van de respondenten is al 'van het gas af'. 40% wil binnen vijf jaar. De meeste respondenten twijfelen of weten het nog niet.

54% van de respondenten heeft een voorkeur voor een individuele warmteoplossingen, 24% voor een collectieve oplossing, en 22% wil nog niet kiezen. Bij veel van de bewoners is een 'wachtstand' ontstaan: men is bang om nu de verkeerde individuele keuze te maken als er later een beter collectief alternatief komt. Een flink aantal mensen geeft aan dat hun kennis tekortschiet om goede keuzes te kunnen maken uit de verschillende warmteoplossingen. Het is daarom begrijpelijk dat sommige bewoners de komende energietransitie met vrees en onzekerheid tegemoet zien. De roep om een helder wijkplan met duidelijke kostenplaatjes voor individuele woningbezitters is zeer sterk.

1. Bewonerspeiling en vragenlijst

Bewoners van de laagbouwoningen in de Merenwijk zijn in 2024-2025 in de gelegenheid gesteld om individueel deel te nemen aan een online-vragenlijst over de energietransitie in de wijk en hun eigen woning. Deze peiling werd georganiseerd door twee buurtinitiatieven – *Duurzame Energie Merenwijk* (DEM) en *TegenGas Merenwijk* (inmiddels samen verder als *Bewonerscoöperatie Nieuwe Energie Merenwijk*).

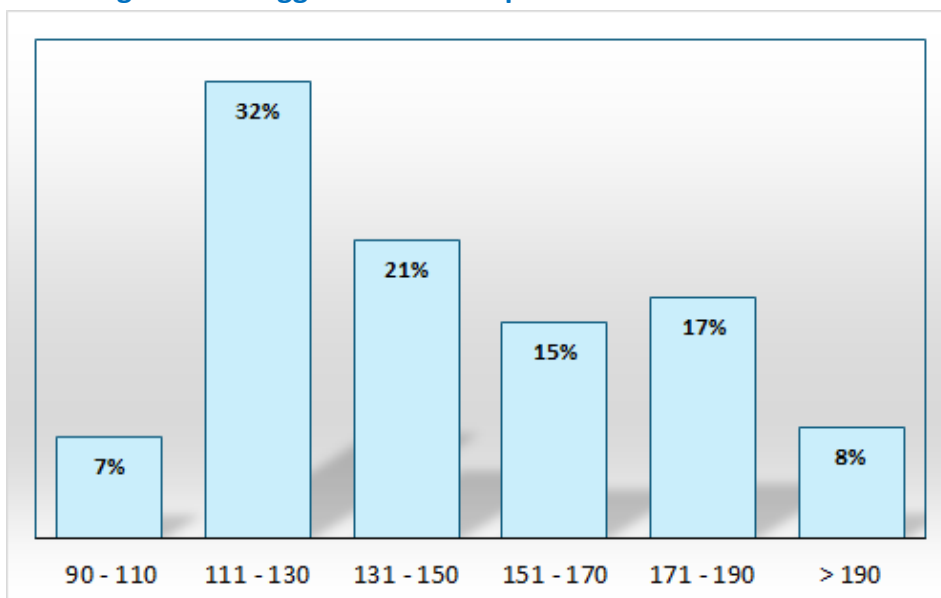
De omvangrijke reeks vragen had betrekking op het type woning, de eigen woonsituatie en energieverbruik. Ook werd gevraagd naar de plannen en al uitgevoerde maatregelen ter verduurzaming van de eigen woning. Men kon tot eind 2025 de vragenlijst invullen.

2. Respondenten en hun woningen

Uiteindelijk hebben 449 bewoners de vragenlijst geheel of gedeeltelijk ingevuld, zo'n 12% van de laagbouwoningen in de wijk. Deze respondenten vertegenwoordigen een de diversiteit aan bewoners en typen laagbouwoningen, verspreid over 23 buurten - van de 'Banken' en de 'Bessen' tot de 'Zegges' en de 'Zijdes'. Zie Tabel 1 in de bijlage voor een verdeling van de respondenten over de buurten.

De overgrote meerderheid woont in een tussenwoning of hoekwoning. In 63% van de gevallen zijn er twee bewoners per huis. 60% van de respondenten heeft een woning met een woonoppervlak tot 150 m², en 35% tussen 150 en 190 m². De grootste groep bewoners heeft een huis van 111-130 m². Tabel 2 in de bijlage geeft een overzicht van de verdeling van de huizen naar woonoppervlak.

Verdeling van woninggrootte over respondenten

Het gasverbruik varieert enorm per type woning (van 500 m³ tot boven de 2000 m³ in hetzelfde type) en hangt enigszins samen met de grootte van de woning (zie Grafiek 1 in de bijlage voor een meer gedetailleerd overzicht). Gemiddeld genomen verbruiken de kleinere en middelgrote huizen (tot 150 m²) ongeveer 800 m³, de grotere woningen (meer dan 150 m²) zo'n 1100 m³. Bij de grootverbruikers is 75% een hoekhuis of een vrijstaand huis.

Om meer inzicht te krijgen in de manieren waarop bewoners hun huizen hebben verduurzaamd zijn 'energieprofielen' samengesteld. Met de antwoorden op de vragen: wordt er verwarmd met gas of met een (hybride) warmtepomp; wordt er op gas of elektrisch gekookt; is er HR++(+)-glas; en zijn er zonnepanelen, is het gelukt om zes van die profielen samen te stellen. Er zijn 393 respondenten die informatie hebben verstrekt.

Verdeling naar type energie-profiel

Verwarming en koken op gas; geen HR++(+) glas, geen zonnepanelen	10%
Verwarming en koken op gas; HR++(+) glas	8%
Verwarming en koken op gas; zonnepanelen	10%
Verwarming en koken op gas; zonnepanelen en HR++(+) glas	16%
Verwarming op gas; elektrisch koken; zonnepanelen en/of HR++(+) glas	44%
Hybride warmtepomp; elektrisch koken; zonnepanelen en/of HR++(+) glas	6%
All-electric warmtepomp; elektrisch koken; zonnepanelen en/of HR++(+) glas	5%

95% van de respondenten heeft een cv-ketel, al dan niet hybride, en 44% in totaal kookt op gas. Vele bewoners hebben al grote stappen gezet om de woning te verduurzamen. Van diegenen die vragen over hun eigen voorzieningen en aansluitingen hebben beantwoord, heeft 77% zonnepanelen. 73% heeft HR++ of triple glas geïnstalleerd. En 5% van alle respondenten heeft de transitie al gemaakt naar een hybride of all-electric warmtepomp.

Deze energie-profielen bieden meer inzicht in de mate waarin bewoners hun huizen hebben verduurzaamd. Zo zien we een duidelijk positief verband tussen de grootte van de woning en het aantal duurzaamheidsmaatregelen. De warmtepompen bevinden zich vaak in grotere woningen met meer dan 170 m² en vaak met twee bewoners (de meerderheid van de woningen in deze peiling heeft overigens twee bewoners – zie Tabel 3 in de bijlage).

De huizen waar doorgaans alleen de benedenetage of begane grond wordt verwarmd, hebben relatief vaak in een 'gas/gas; geen HR++(+) glas/geen zonnepanelen' profiel. Over alle woningen tezamen, zien we overigens dat 21% van de bewoners doorgaans alleen de beneden verwarmt – een teken van efficiënt energiegebruik (verwarming waar het nodig is, anders afsluiten) of is misschien toch sprake ook sprake van verborgen energiearmoede in de wijk?

3 Hoe staat de bewoner in de eigen energietransitie?

Energievoorziening en energieverbruik

Men is volop bezig met het aanpassen van en soms experimenteren met het eigen verwarmingssystemen. Bijvoorbeeld door de plaatsing van pellet- en houtkachels, en infraroodpanelen op zolders en werkkamers. Het gasverbruik wordt regelmatig teruggebracht door een houtkachel te plaatsen, de bovenste verdiepingen niet meer te verwarmen of door de thermostaat (veel) lager te zetten.

Bewoners die recent vloerisolatie of HR++ glas hebben geplaatst zien hun verbruik fors dalen (o.a. Vederwier en Oesterbank). Een bewoner van de Appelbes schrijft: *“gasverbruik is door inzet van houtkachel en open haard rond de 500 m³ per jaar”*. En een bewoner van de Kruisbes meldt: *“We hielden de kamertemperatuur laag; rond de 17 graden. Sinds oktober 2025 met de nieuwe hybride warmtepomp op 18 graden van 8:00 -20:00”*. Iemand van de Klaproos heeft goede ervaringen met een warmtepomp: *“Veel lagere kosten energie met elektrische warmtepomp dan met cv op gas, afgelopen winter 2024/25 ruim 2000 Euro lager dan vorige winter.”*

Ook wordt de airco ingezet voor verwarming. De huidige prijs van warmtepompen wordt vaak als te hoog ervaren. Er is zorg over de geluidsoverlast van individuele warmtepompen in een dichtbebouwde wijk en de hoge investeringskosten (vooral voor 70-plussers). Door de warme zomers wordt koeling (via airco of warmtepomp) voor een aantal mensen belangrijk, vooral in woningen met veel platte daken zoals in de Mosselbank.

Opbouw van de woning en besparingsmaatregelen

Er is veel aandacht voor details zoals radiatorfolie, het dichten van kieren en het isoleren van lastige hoeken bij dakbeschot. De stap van oud dubbel glas naar HR++ of HR+++ wordt het meest genoemd als volgende investering. Er is ook interesse in thuisbatterijen, maar de meeste bewoners vinden de investering op dit moment nog niet rendabel.

De grootste uitdagingen voor de verbetering van de woningisolatie lijken te liggen bij de vochtige en krappe kruipruimtes, kweekvloeren en de verouderde en soms dunne spouwisolatie die lastig te verbeteren is. Daarnaast zorgen specifieke bouwkenmerken, zoals vides en open trappen voor een snelle verspreiding van warmte naar de bovenverdiepingen. Ook uitbouwen met platte daken en serres, zorgen voor energieverlies. Koudebruggen naar buiten of naar de burens worden regelmatig gemeld. Er zijn al vele verbeteringen uitgevoerd, sommige hebben het energielabel A ontvangen.

Soms is er te weinig ruimte in de CV-ruimte voor een grote warmtepomp en boiler. Ook zijn de dakkapellen soms te zwak voor de buitenunit van een warmtepomp.

Een bewoner van de Sloepenwal klaagt: *“Kruipruimte is slecht toegankelijk (alleen op buik liggend) waarin groot gedeelte van het jaar een laag water staat. Kweekvloer is niet geïsoleerd.”*

Op weg naar een duurzame toekomst

Er is nog veel onzekerheid en onduidelijkheid onder de bewoners. Een deel van hen wacht liever af – ook vanwege de kans op betere en goedkopere technische mogelijkheden. Een bewoner van de Driemasterwal vat het kort samen: *“Het is nog onvoldoende duidelijk wat er de komende jaren nog aan technologische ontwikkelingen zal komen”*. Niet zo vreemd dus dat slechts 43% de respondenten een antwoord heeft gegeven op de vraag *“In welk jaar zou je volledig over willen zijn naar de nieuwe energievoorziening?”*

Van diegenen met een uitgesproken mening die deze vraag wel hebben beantwoord, zou 40% uiterlijk 2030 over willen gaan naar een nieuwe energievoorziening, 44% wil pas na 2030. Zo'n 10% laat het afhangen van de kansen en omstandigheden. En 5% wil liever niet, of zo laat mogelijk. Het enthousiasme om uiterlijk 2030 de overstap te maken is overigens vrij gelijkmatig verdeeld over de verschillende energie-profielen, waarbij diegenen met 'Verwarming op gas; elektrisch koken; zonnepanelen en/of HR++(+) glas' profiel het meest positief lijken te zijn.

Op de vraag "*Wilt uw een individuele of collectieve warmteoplossing?*", heeft 54% van de respondenten een voorkeur voor een individuele oplossingen en 24% voor een collectieve oplossing. De overige 22% wil nu nog niet kiezen. De bewoners van de grotere huizen zijn het meest uitgesproken voor een individuele oplossing. Deze vraag is overigens ook door velen niet beantwoord – zie Tabel 4 in de bijlage.

Er is onzekerheid over de overstap naar een duurzaam systeem. De rode draad is de behoefte aan duidelijkheid vanuit de gemeente. Men wacht liever met investeren totdat de plannen voor een (collectieve) technische oplossing concreet zijn. Een bewoner van de Dotterbloem zegt: "*Ik zou graag zo snel mogelijk van het gas af willen. Dit is echter afhankelijk van de eventuele collectieve initiatieven.*" Er is ook scepsis over een collectief warmtenet met restwarmte uit Rotterdam via WarmteLinQ aansluiting; men heeft een voorkeur voor een lokale collectieve bron (zoals bodemenergie of geothermie), mits dit niet gepaard gaat met een monopolie van één grote energieleverancier.

Een deel van de bewoners vreest de hoge kosten die de energietransitie met zich meebrengt. Meerdere bewoners geven aan dat zij gezien hun leeftijd waarschijnlijk geen grote wijzigingen meer zullen doorvoeren, tenzij dit collectief en betaalbaar geregeld wordt. Een bewoner van het Lobeliadal schrijft: "*We zijn bang voor de transitie, hebben er geen kaas van gegeten en al helemaal geen vette bankrekening om dit te kunnen betalen*".

Statistische bijlagen

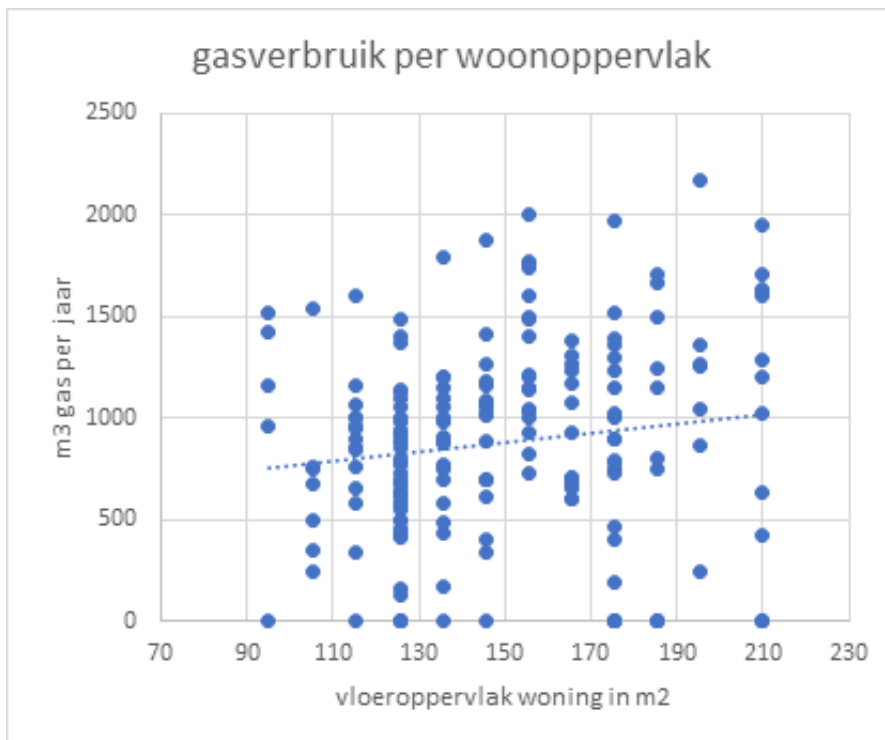
Tabel 1. Response per deelwijk

Deelwijk	Aantal respondenten	%
Bank	24	5,3
Bes	31	6,9
Bloem	36	8,0
Dal	38	8,5
Drontermeerlaan	3	0,7
Duin	21	4,7
Forel	23	5,1
Gras	12	2,7
Heide	3	0,7
Hoek	6	1,3
Karper	47	10,5
Oord	2	0,4
Plaats	6	1,3
Roode	7	1,6
Roos	31	6,9
Tuin	15	3,3
Veld	9	2,0
Veluwemeerlaan	2	0,4
Vlinder	40	8,9
Vossemeerlaan	3	0,7
Wal	21	4,7
Wende	4	0,9
Werf	42	9,4
Wier	10	2,2
Zegge	6	1,3
Zijde	6	1,3
Zwartemeerlaan	1	0,2

Tabel 2. Vloeroppervlakte van woning

Oppervlakte (m ²)	Aantal respondenten	%
90 - 100	8	1,8
101 - 110	24	5,3
111 - 120	50	11,1
121 - 130	94	20,9
131 - 140	57	12,7
141 - 150	37	8,2
151 - 160	38	8,5
161 - 170	30	6,7
171 - 180	52	11,6
181 - 190	24	5,3
191 - 200	17	3,8
meer dan 200	18	4,0

Grafiek 1. Spreiding van gasverbruik en grootte van woning

Tabel 3. Aantal bewoners per woning

Aantal bewoners	Aantal respondenten	%
1	44	10,9
2	256	63,2
3	39	9,6
4	50	12,3
5	13	3,2
6	2	0,5
7	1	0,2
<i>Geen informatie</i>	44	

Tabel 4. Hoe wordt de woning in de toekomst voorzien van energie?

Type energievoorziening	Aantal respondenten	%
Collectief	68	44,3
Individueel	151	53,4
Collectief of individueel	62	2,2
<i>Geen informatie</i>	168	